

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Nadruk op technisch lezen is verkeerde insteek

van Gelderen, A.

Publication date

2008

Document Version

Final published version

Published in

Didaktief

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

van Gelderen, A. (2008). Nadruk op technisch lezen is verkeerde insteek. *Didaktief*, 38(9), 38-39.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Ingezonden brieven

Didaktief wil het debat over onderwijs stimuleren. De redactie nodigt de lezers uit om hun mening op papier te zetten en/of te reageren op artikelen in Didaktief. De interessantste inzendingen worden (eventueel ingekort) geplaatst. Redactieadres: Molukkenstraat 200, 1098 TW Amsterdam. E-mail: redactie@didaktief.nl

Nadruk op technisch lezen is verkeerde insteek

In de discussie over basisvaardigheden in het taalonderwijs wordt veel nadruk gelegd op het leesonderwijs. Zo ook in de verschillende *leesspecials* die *Didaktief* uitbracht in samenwerking met het CPS, de meest recente (oktober 2008) niet uitgezonderd. Terecht stelt het CPS dat lezen een basisvaardigheid is die veel aandacht behoeft. Helaas wordt niet duidelijk wat onder goed leesonderwijs wordt verstaan.

In de kerndoelen van het basisonderwijs wordt voor het onderdeel lezen de nadruk gelegd op functionele doelen, zoals het 'achterhalen van informatie' en het 'vergelijken en beoordelen van informatie en meningen'. Ook wordt aandacht besteed aan het met plezier lezen van verhalen, gedichten en informatieve teksten. Men zou dus verwachten dat het leesonderwijs op de basisschool zich vooral op deze doelen richt. Dit is ook de invulling die de expertgroep doorlopende leerlijnen (commissie Meijerink) aan het leesonderwijs heeft gegeven. Uit veel bijdragen in de *leesspecials* van *Didaktief* komt echter een ander beeld naar voren. Daarin is lezen vrijwel synoniem voor technisch lezen, gericht op het vlot en foutloos verklanken van woorden en zinnen. We lezen bijvoorbeeld succesverhalen waarbij hogere AVI-niveaus gehaald worden. Maar nergens wordt duidelijk wat dat voor het begrijpend lezen betekent.

ONDUBBELZINNIG NEE

De inspectie van het onderwijs heeft een vergelijkbaar verhaal. Zij suggereert dat scholen te weinig aandacht besteden aan technisch en te veel aan begrijpend lezen. De inspectie sloeg bijvoorbeeld in haar onderwijsverslag 2006/2007 alarm over een tweejarige achterstand in technische leesvaardigheid van leerlingen in het vmbo. In een onderzoek naar basisvaardigheden uit 2008 suggereert de inspectie zelfs (op basis van wat zijzelf noemde 'niet-significante resultaten') dat meer aandacht voor technisch lezen in het vmbo leidt tot betere prestaties in begrijpend lezen. Ook meent de inspectie dat grote achterstanden op het gebied van technisch lezen aan het eind van de basisschool verklaren waarom leerlingen in het vmbo hun lesboekjes niet begrijpen.

Als zelfs de onderwijsinspectie vindt dat scholen zich meer op technisch lezen moeten richten, dat in de kern-

doelen niet eens genoemd wordt (desnoods ten koste van onderdelen zoals begrijpend lezen dat een centraal onderdeel van de kerndoelen vormt), is er reden voor vragen.

De gedachtegang achter deze nadruk op technisch lezen is dat het vlot kunnen verklanken van woorden en zinnen voorwaardelijk is voor het begrijpen van teksten. Tot op zekere hoogte is dat ook zo. Snelle woordherkenning vergemakkelijkt het lezen en daardoor dus ook het begripsproces. Het is echter de vraag of deze redenering een sterke nadruk op het technisch lezen gedurende de hele basisschoolperiode en daarna rechtvaardigt. Het antwoord hierop is ondubbelzinnig nee. Er zijn in tegendeel aanwijzingen dat nadruk op technisch lezen averechtse effecten kan hebben voor tekstbegrip, vooral in de laatste jaren van de basisschool.

SLECHTE GEWOONTE

Zwakke lezers zijn zich vaak weinig bewust van het belang van lezen. Door een nadruk op technisch lezen kunnen zij de indruk krijgen dat lezen geen ander doel heeft dan snelle en foutloze verklanking en komen daardoor niet toe aan tekstbegrip. Ze verklanken de code, maar begrijpen hem niet. Aan belangrijke strategieën voor tekstbegrip komen ze niet toe.

Veel leerlingen in het vmbo kennen bijvoorbeeld maar één leesstrategie: alles zorgvuldig (foutloos) lezen van begin tot eind, zo blijkt uit lopend onderzoek. Al is hun doel het vinden van een bepaald stukje informatie in een lange tekst, dan nog zullen ze die strategie toepassen. Het idee van zoekend lezen, het gebruik van tussenkopjes en andere tekstkenmerken om selectief te lezen en allerlei handigheden om het lezen doelgerichter, aangenamer en minder tijdrovend te maken, zijn hun volstrekt onbekend. Sterker nog: dergelijke strategieën worden hen afgeleerd door onderwijs dat de nadruk legt op foutloze verklanking van alle woorden.

Het hardop lezen van woorden is ook een slechte gewoonte. Het is cognitief erg belastend en staat tekstbegrip in de weg. Tegelijkertijd verklanken en begrijpen wat je leest, is alleen weggelegd voor goede lezers.

Wat te denken van de bewering dat veel leerlingen in het vmbo schoolboekteksten niet begrijpen vanwege een te geringe vaardigheid in technisch lezen? De inspectie, noch de *leesspecials* van *Didaktief* noemen onderzoek waarop deze bewering kan worden gebaseerd. Er zijn echter wel degelijk relevante onderzoeken naar de relatie tussen technisch en begrijpend lezen. Zo toonden al in 1988 Aarnoutse en van Leeuwe aan dat de relatie tussen de vaardigheden technisch lezen en begrijpend lezen in de loop van het basisonderwijs steeds zwakker wordt. In groep 3 is deze nog substantieel, maar in groep 8 zijn andere factoren (zoals woordenschat en ruimtelijke intelligentie) veel belangrijker. Leerlingen die teksten goed begrijpen, zijn dus vaak geen goede technische lezers. Ook omgekeerd geldt: goede technische lezers zijn vaak geen goede begrijpend lezers. Kennelijk is het niet noodzakelijk om steeds sneller woorden te 'ontleutelen' om teksten goed te kunnen begrijpen. Andere zaken, zoals woordenschat en ruimtelijke intelligentie worden

veel belangrijker. Veel oefening in technisch lezen in de laatste jaren van het basisonderwijs is daarom zinloos.

ONGENUANCEERD

Ook in het voortgezet onderwijs is onderzoek ter zake gedaan. In een onderzoek dat ik met anderen heb uitgevoerd blijkt dat de vaardigheid in technisch lezen geen noemenswaardig aandeel heeft in het begrijpend lezen, als rekening wordt gehouden met de kennis die leerlingen hebben over strategieën voor lezen en schrijven. In dit onderzoek is een cohort van bijna 400 leerlingen (vmbo tot en met vwo) gevolgd van de klassen 2 tot en met 4. In geen enkel jaar werd een substantiële relatie gevonden met technisch lezen. In een nog te verschijnen proefschrift van Schijf over de eerste klas van het voortgezet onderwijs (vmbo-vwo) wordt ook slechts een zwak verband tussen technisch en begrijpend lezen gerapporteerd. In nog lopend onderzoek in de eerste klas van de basis- en kaderberoepsgerichte leerwegen in het vmbo wordt ook geen substantieel verband gevonden tussen de twee vaardigheden. De bewering dat gebrekkige vaardigheid in het technisch lezen een belangrijke oorzaak is voor gebrekkig begrijpend lezen in het voortgezet onderwijs vindt dus geen steun in onderzoek. Integendeel, andere factoren blijken veel belangrijker. Men doet er goed aan deze resultaten van onderzoek

serius te nemen en zich niet op sleeptouw te laten nemen door een back to basics-hype. De onderwijsinspectie stelt zich steeds meer sturend op als het gaat om de onderwijshouden die scholen moeten bieden. Dat brengt ook een grote verantwoordelijkheid en verantwoordingsplicht met zich mee. In dit geval moet helaas geconstateerd worden dat de inspectie onnauwkeurig te werk gaat. Te snel is voorbijgegaan aan de complexe aard van begrijpend lezen en is gegrepen naar een 'makkelijke oplossing'. Met het algemene en ongenueanceerde advies aan scholen om veel nadruk te leggen op technisch leesonderwijs wordt zwakke lezers in de basisschool en het vmbo een slechte dienst bewezen. Des te spijtiger is het dat dit advies op veel scholen serieus wordt genomen. Juist voor zwakke lezers is het van belang om hun woordenschat te vergroten en om te leren welke strategieën er zijn om leesdoelen te bereiken, zoals het opzoeken van informatie, het leggen van verbanden en het analyseren van argumenten. Nadruk op het technisch lezen in een doorlopende leerlijn van basisonderwijs naar voortgezet onderwijs is de verkeerde insteek. <<

Amos van Gelderen, senior onderzoeker taalonderwijs bij het SCO-Kohnstamm Instituut van de Universiteit van Amsterdam. Van Gelderen was lid van de werkgroep taal van de expertgroep doorlopende leerlijnen. (e-mail: a.j.s.vangelderens@uva.nl).